

ભારતની ખનીજ સંપત્તિ

ક્રમ	ખનિજનું નામ	ખાણનું નામ અને રાજ્ય	વિશેષ નોંધ
1	લોખંડ (Iron Ore)	સિંગભૂમ (ઝારખંડ), કુદ્રેમુખ ક્ષેત્ર (કર્ણાટક), મયૂરગંજ (ઓડિશા), બસ્તર અને દુર્ગક્ષેત્ર (છત્તીસગઢ)	<ul style="list-style-type: none"> લોખંડના ચાર પ્રકાર જેમાં હિમેટાઇટ, મેગ્નેટાઇટ, લિમોટાઇટ અને સિડેરાઇટ છે. સૌથી વધારે હિમેટાઇટ ભારતમાં મળે છે. તે ઉચ્ચ કોટિનું લોખંડ જેમાં ગંધકનું પ્રમાણ ઓછું હોય છે. કુદ્રેમુખ ક્ષેત્ર (કર્ણાટક)માંથી નીકળતું લોખંડ ઈરાનને નિકાસ કરવામાં આવે છે. ભારતમાં સૌથી વધુ લોખંડ કર્ણાટક રાજ્યમાં મળી આવે છે. ત્યારપછી ઓડિશા, ઝારખંડ છત્તીસગઢ અને આંધ્રપ્રદેશ
2	કોલસો (Coal)	ઝરિયા(ઝારખંડ), રાણીગંજ(પશ્ચિમ બંગાળ), શિંગરોલી (મધ્યપ્રદેશ અને ઉત્તરપ્રદેશ) તાલચેર (ઓડિશા), નેથવેલ(તામિલનાડું), પાનન્દ્યો કચ્છ (ગુજરાત), કોરબા (છત્તીસગઢ)	<ul style="list-style-type: none"> કાર્બનના પ્રમાણમાં કોલસાના ચાર પ્રકાર જેમાં બિટુમિન્સ, એન્થ્રાસાઇટ, લિગ્નાઇટ અને પીટ કોલસો છે. છત્તીસગઢ, ઝારખંડ અને પશ્ચિમ બંગાળમાં સૌથી વધુ મળે છે. કોલસો જળકૃત ખસકોમાંથી મળે છે.
3	તાંબુ (Copper)	ખેત્રી (રાજસ્થાન), ઘાટશિલા(ઝારખંડ),	<ul style="list-style-type: none"> ખેત્રી સૌથી જૂની અને જાણીતી ખાણ છે. ભારતમાં સૌથી વધુ તાંબુ ઘાટશિલાના ક્ષેત્રમાંથી મળે છે. ભારતમાં તાંબુ ઝારખંડ, મધ્યપ્રદેશ અને રાજસ્થાન મુખ્ય છે.
4	સોનું	કોલાર (કર્ણાટક), કેરળ	<ul style="list-style-type: none"> સોનું અઙ્ગિકૃત અને વિકૃત ખસકોમાંથી મળે છે. કોલાર ભારતની સૌથી જૂની સોનાની ખાણ છે. કેરળમાં સોનાના ભંડારો મળે છે.
5	હીરા	પન્જા (મધ્યપ્રદેશ)	<ul style="list-style-type: none"> ઉત્તરપ્રદેશ, રાજસ્થાન, આંધ્રપ્રદેશ અને કર્ણાટકમાંથી પણ મળે છે.
6	અબરખ (Mica)	હઝારીબાગ, કોડરમા (ઝારખંડ), મોંગેર ક્ષેત્ર (બિહાર), નાઈની (ઉત્તરપ્રદેશ), ગૂંટર, શીંગરેલી (આંધ્રપ્રદેશ), જયપુર, ઉદયપુર(રાજસ્થાન) અને તિરૂવનંતપુરમ (કેરળ)	<ul style="list-style-type: none"> રેતીમાંથી અબરખ મળે તેને માઇકા કહે છે. તે ઉષ્મા અવાહક છે તે ઈસ્ત્રીમાં વપરાય છે. ભારત અબરખ ઉત્પાદનમાં પ્રથમ સ્થાન ધરાવે છે.

7	ચૂનાના પથ્થર (Lime Stone)	મકરાના(રાજસ્થાન), રાયપુર(છત્તીસગઢ), સુંદરગઢ (ઓડિશા), કચ્છ,અમરેલી(ગુજરાત),લક્ષદ્વીપના ટાપુઓ	<ul style="list-style-type: none"> • ચૂનાના પથ્થર આ ઉપરાંત મેઘાલય, મણિપુર,અસમ, ઝારખંડ, આંધ્રપ્રદેશ, કેરળ, જમ્મુ કાશ્મીર, કર્ણાટક માઠી મળી આવે છે. • ગુજરાતમાં સાબરકાંઠા, વડોદરા, પંચમહાલ, ભરૂચ, નર્મદા,ભાવનગર અને રાજકોટમાં ચૂનાના ખડકો મળી આવે છે.જામનગર જીલ્લામાં મળતાચૂનાના પથ્થરોમાંથી 97% ચૂનાનું તત્વ હોય છે.
8	બોક્સાઈટ (Bauxite)	રાંચી, પલામૂ (ઝારખંડ), કચ્છ, જામનગર(ગુજરાત), નિલગિરીની પહાડીઓ(તામિલનાડુ), કોલ્હાપૂર રત્નાગિરી(મહારાષ્ટ્ર)	<ul style="list-style-type: none"> • બોક્સાઈટ એ એલ્યુમિનિયમની કાચી ધાતુ છે. • બોક્સાઈટ સૌપ્રથમ 1821માં ફ્રાંસના લેસ-બાક્સ પાસેથી મળી આવી હતી. • ઝારખંડ કર્ણાટક,ઓડિશા અને ગુજરાતમાંથી પણ મળી આવે છે.
9	આરસપહાણ		<ul style="list-style-type: none"> • રાજસ્થાનમાં જયપુર, મકરાણા, ચિતોડ, ઉદયપુરમાં મળી આવે છે. • ગુજરાતમાં અંબાજી,ઈડર,શામળાજી અને ખેડબ્રહ્મામાં મળી આવે છે.
10	યુરેનિયમ	જાદુગોડા ક્ષેત્ર (ઝારખંડ)	<ul style="list-style-type: none"> • જાદુગોડા ક્ષેત્ર ભારતનું યુરેનિયમનું સૌથી મોટું ક્ષેત્ર છે. • 2011માં કોસ્ટલ આંધ્રપ્રદેશમાંથી યુરેનિયમના ભંડારો મળી આવ્યા છે. • હિમાચલપ્રદેશ, ઉત્તરાંચલ અને રાજસ્થાનમાંથી પણ મળી આવે છે.
11	પેટ્રોલિયમ	દિઝબોઈ (આસામ)	<ul style="list-style-type: none"> • ભારતમાં પ્રથમ પેટ્રોલિયમ ક્ષેત્રનો કૂવો આસામ ખાતે દિઝબોઈમાં આવેલો છે. • બોમ્બે હાઇમાં સૌથી વધુ પેટ્રોલિયમનું ઉત્પાદન થાય છે. ત્યાંથી 1975થી પેટ્રોલિયમ મળે છે તે અરસાગરમાં છે.
12	સીસું	જાવર (રાજસ્થાન)	<ul style="list-style-type: none"> • સીસાની ધાતુને ગેલેના કહે છે. તે મુલાયમ અને વજનમાં ભારે હોય છે. • ભારતની સૌથી મોટી ઉદયપુર પાસે જાવરની ખાણ આવેલી છે.
13	મેગેનીઝ (Manganece)		<ul style="list-style-type: none"> • ભારતમાં ઓડિશા, કર્ણાટક, મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને ગોવા મુખ્ય ઉત્પાદક છે. • ગુજરાત, મધ્યપ્રદેશ,ગોવા, કર્ણાટક અને પૂર્વના રાજ્યોમાં તેનું ઉત્પાદન થાય છે.